

MALÉ BŘEZNO

(*Kleinpriesen*) - 129 - 135 m n. m. - Slovanská okružlice (Březnec) z 9. - 10. stol. (16 sedláků a 9 chalupníků, do konce 17. stol. s nepatrným navýšením).

R. 1179 nejsp. Breznec ve zboží bratrů Měška a Hroznaty (Groznaty) z **Peruce** (*Perutz*) řeč. Crispus (*Kadeřavý*). Za vlády (1173 - 78) Soběslava II. (*1128? Praha - †29. 1. 1180) ji s Březim (Breznice), Svádovem (Swadou), Kojeticemi (Koiatici), Pohorím (Pogorici), Tašovem (Tasovsko) a Proboštovem (Probstou) ponechali (1188) řádu maltéžských rytířů sv. Jana (Křtitele) z Jeruzalémského. Hermenegild Jireček (*13. 4. 1827 Vysoké Mýto [*Hohenmauth*] - †29. 12. 1909 v. Mýto) ve studii *Antiquae Boemiae Usque ad Exitum Saeculi XII. Topographia Historica* vyd. v Praze (1893) Bedřichem Tempyským (Carl Friedrich Rudolph Tempyky *18. 2. 1821 Praha - †23. 7. 1902 St. Wolfgang) uvádí: **Svádov**. (Svádov = Schwaden, Lit. 72.) 1173-78. Possessiones, quas nobilibus Groznata domui S. Joannis Hier. contulit et sub tempore Sobeslai II. ducis confirmavit, hae sunt: Swadou, Koiatici, Breznec, Zalezli, Pogorici, Tasovsko, Probstou, Plozkowici, in alia parte fluminis: Neschmici, Breznice (str. 146). Později v područí pražského biskupství, administrátor Jan IV. z Dražic (*cca 1250/51 - †5. 1. 1343) ji se 7 dalšími vyměnil (1337) s roduckými augustiniánskými klášteřem za 6 vsí u **Tuchomyšle** (*Schönfeld*). Nato přicházejí Vartenberkové, Janu (*1325 - †1366) patřilo (1364) podací právo k valfivskému kostelu (1352) sv. Václava (St. Wenzel-Kirche) a **Velké** (*Gross Priesen*) i **M. Březno**. **S. Malečov** (*Malschen*), **Budovem** (*Budowe*), **Valtřovem** (*Waltirsche*) ad. pak utvořili panství hradu **Varta** (*Warta*) zal. kol. r. 1366. Poslední ze 4 synů budyšínského hejtmana (1374) **Horní Lužice** (*Hornja Lužica, Oberlausitz*), Beneš z Dubé na Liběšicích (†po 1405), Beneš silný (†1407), jenž se paktoval (1399) s panskou jednotou, vyzval 17. 3. 1397, že od otce převzal **Vartu**, **poplužní dvůr pod hradem**, **v Březnici ves celou**, **dua poplužní dvory a poddanské dvory s platem**, **v Březnici ves celou a poddanské dvory s platem**, **ve Vitíně ves celou**, **v Ostrově** (někde v V. Března, lokalizace nejasná) **vše, co tam drží, i ve Velechově ves celou**, **Sulečtic ves celou**, **Březí, Malečov, Budov, Valtřov, Vitov a Přerov vesnice celé** s příslušenstvím. Do r. 1401 se majitelem Varty stal patrně vnuk Beneše silného, Jan z Vartenberka. Již ale 9. 4. 1402 převědł Markétě - choť purkrabího na Lokti (1383 - 97), Zdimira ze Sedlce (1421 *prvé písař berničí*) - věno 50 kop č. groší (co měla na statku Hošťálka ze Pšovlk) na svůj majetek **ve Velkém Březně na poplužním dvoře s příslušenstvím a celé vsi, v Malém Březně a Vitově na celých vesnicích a mlýnu a na vsích Březí a Malečov**. Janu byla v prosinci 1408 část jmění (V. i M. Březno, **Rochov** (*Rochow*), **Vrbičany** [*Wrbitschan*] a **Lukavec** [*Lukawetz*]) zabavena ve prospěch Erharta ze Skalky. Po jeho smrti probíhala (1409 - 10) jednání, syn Zikmund as pohledávky vyrovnal, Varta mu věc panství zůstala. Dalšími držiteli byli Kelbové - syn Petra Kelba na Chlumci, Petr Kelb z Gejzinku svědčil 25. 1. 1499 u prodeje malobřezenského léna; Ota Kelb na Chlumci zdědil (1559) M. Březno; bratři Jaroš a Petr získali (1599) po strýci Jaroši (†před 1572) 11 osedlých v M. Březně a 4 v **Klíši** (*Kleische*) ad. - pak Salhausenov. O dědictví po Hanušovi, ježmu náležel i **Tašov** (*Taschow*), se dělili (1568) synové, Friedrich a Kryštof, dostali peníze zapsané na ostrovské části; Friedrich (†1581) navíc **forberk** (poplužní) **a ves Tašov s vesnicemi k ni příslušejícími, totiž Němci, Valtřov, Vitov, Malé Březno, Vitín a Tašově**; z čehož vytvořil dominiu s centrem v Tašově, které pak vedla vdova Eliška ze Salhausenu, roz. Vřesovcová z Vřesovic, syn Jindřich Abraham je prodal Radslavu st. Vchynskému ze Vchynic, disponujícímu zejm. **Teplícemi** (*Teplitz*) a **Doubravkou** (*Schlossberg, Rumburkem* (*Rumburg*) či **Zahorán** (*Zahorzan*)). Ten v závěti (1616) odkázal M. Březno akteru pražské defenestrace (23. 5. 1618), Oldřichu ze Vchynic (*1563 - †? 4. 1620). Za 30leté války (1618 - 48) byla ves vypleněna a dlouho zůstala pustá. Berni rula (1653/4) eviduje 24 stavení a 154,5 obdělávaného (korce) strychu (43,83 ha) - z toho 0,5 viničního v rukou selských a 0,25 chalupnických (celk. 0,213 ha). První tereziánský katastr (1741 - 48) registruje 482,6 rustikálního strychu (136,91 ha), z toho 1,2 viničního (0,344 ha) a josefínský (1785) na 38 chalup (1787). Kartograf J. K. Müller uplatňuje znění *Kl. Priesen* (1720), I. (Josefské) vojenské mapování (1764 - 68, rekt. 1780 - 83) prezentuje (*Priesen Kl.*) 19 sedláků, 38 chalupníků (zahradníků) a 17 koní. V I. sv. *Das Königreich Böhmen* (Praha 1833) uvádí J. G. Sommer (*1782/3 Leuben - †11./12. 11. 1848 Karlin), v kap. *F i d e i c o m m i s s = H e r r s c h a f t T e p l i t z* (str. 154): *K l e i n = P r i e s e n* (Mala=Pryzcn), ves (38 stavení, 220 lidí) na labském pravobřehú (5½ h VSV od Teplic, se školou, hostincem, podkovárnou, 2 obilnými mlýny, pilou a cihelnou, přifařena k **V a l t ř o v u** (par. 42, str. 181). Tepličtí ji prodali (1843) V. Březnu. **Cisárské otisky z r. 1842** (*Lith. Neuhofer u. Krippel 1846*) zachycují *Kleinpriesen mit Pschira in Böhmen - Leitmeritzer Kreis - Bezirk Großpriesen* se samotou *Fibischhäuseln* (1845: 202,46 ha roli, z toho 132,32 s ovocnými stromy; 18,53 ha luk + 5,91 s ovocnými stromy a 0,39 užitkovým dřívím; 0,57 ha zeleninových + 2,53 ov. zahrad a 4,54 chmelnic; 5,93 ha vinic; 9,81 ha pastvin + 5,8 s ov. stromy a 7,36 užit. dřívím; 1,17 ha listnatých + 189 jehličnatých a 32,13 smíšených vysoko + 3,55 nízkokmenných lešů [*Poschin, Klutzken*] a 7,55 křovin; 0,82 ha holých skal + 0,16 šterkovitš, pískovitš a hlinitš; 31,19 ha řek a potoků či 10 řivou silnic a cest). II. Františkovo mapování (1836 - 52) vyjadzuje (*Priesen Klein, Fibischhäus*) ve velkobřezenském správě (*Gut Priesen-Gross*) 38 stavení a 17 stájí s kapacitou pro 26 kvartýrníků a 6 koni (1847/8).

• **Ježibaba** (*Luisenkoppe*) • **Pustý zámek** (*Wüstenschloß*) (241,1 m) se zbytky 2dlílného hradu • **Jirská výšina** (*Georg-Aussicht*) • M. Březno se stanicí lokálky V. Březno - Ústěk s odbočkou do Verneric (*Localbahn von Groß-Priesen nach Auscha mit einer Abzweigung nach Wernstadt - L.G.W.A.*) - posvěcené licenci Fr. Josefa I. (*18. 8. 1830 Schönbrunn - †21. 11. 1916 Schönbrunn) z pátku 26. 7. 1889, a spuštěné v pondělí 18. 8. 1890 - od čtvrtka 15. 10. 1909 provozované Rakouskou severozápadní dráhou (*Österreichische Nordwestbahn - ÖNWB*, od r. 1915 Císársko-kralovské rakouské státní dráhy [*Kaiserlich königliche österreichische Staatsbahnen - kkStB*]), 1927 znárodněné (ČSD) a soboty 27. 5. 1978 zrušené (od soboty 29. 5. 1993 zč. zkušebně provozované Zubrnickou museální železnicí). • **Licha, Lichá** (*Lechenberg*), též **Umlčiči** či **Pohřební hora** (462 m). • **Výběžek Čtrnáctihor** (*Vierzehnberge, Vierzehn Berge*) **Na Šestnáctce** (*Cerlaken - Tschlerlaken*) (363 m) se stejnojm. gruntem (*Gut*) pod **Vitínem** (*Wittine*) a **Starou Homolí** (*Althummel*). - *Wanderkarte fürs Elbetal und des angrenzenden Gebietes vom Mittel- und Erzgebirge*. 5. verbesserte Auflage - Entwurf von Carl Kroitzsch, Aussig (Turistická mapa údolí Labe a přilehlého Středo- i Krušnohoří - 5. korigované vydání - návrh Carl Kroitzsch, Ústí).

Popis Království Českého... (J. G. Kalve, 1848, Praha) F. Palackého předkládá v pasáži III. Litoměřicko, odd. 18. **Lowosice**, panství, **Borec** a **Wchynice** statky: *Majitel: Jan Adolf kníže ze Swarcenberka. Obyv. něm. (i české)...* 9. Březno - Priesen - dom. 22, obyv. 99 (str. 48). Ve čtvrtk 2. 7. 1891 obce poničila bouře a povodeň na **Lučním** (*Lischkenbach, Kreuzbach*) a **Homolském potoku** (*Hummelbach, Großpriesner Bach*).

Bádal tu: (před 1840) lékař a botanik Prof. Dr. August Emanuel Reuss (*8. 7. 1811 Bělina [Billin] - †26. 11. 1873 Vídeň) - viz **Horní Zálezly** (*Salesel*); (1877) světově uznávaný petrograf a mineralog PhDr. Emanuel Bořický (*11. 12. 1840 Milín - †26. 1. 1881 Praha); (1890) ornitolog Anton Hauptvogel zmiňuje tzv. **Prostřední mlýn** (*Mittelmühle in Kleinpriesen*) aj. Koutem se zaobírají regionální historik, veřejný činitel, německý vlastenec, voják a střekovský řidič učitel z **Habrovic** (*Johnsdorf*), též kantor v **Tísé** (*Tyssa, Tissa*) - Emil Richter (*4. 10. 1869 Zubrnice - †12. 11. 1953 Lübeck [*Liubice, Leubice*]). Rodákem je ševcovský synek **Egon Schmidt** (*2. 11. 1927 - †8. 5. 1983 Güstrow [Vostrov]) - významný autor dětské knihy, od r. 1957 odborný asistent güstrowského pedagogické ústavu, později univerzity (léta šéf katedry literatury a německého jazyka). Před r. 1930 žilo ve 109 domech 781 obyv. Spolek *Heimatfreunde Aussig* a časopis krajanů *Aussiger Bote* (Ústecký posel) z Mnichova upozorňují, že odtud pocházejí: stavitel lodí a železničář Rudolf Schmidt (*1885 - †22. 2. 1963 Schönebeck); zaměstnanec mědárny v **Povrlech** (*Pommerle*) Rudolf Hübsch (*1891 - †31. 5. 1966 Roßlau); sl. Melanie Köckert - důchodkyně (*1907 - †28. 8. 1956 Laufen); Dipl. Ing. Adolf Simchen (*1907 - †5. 4. 1990 Tutzing); stavební podnikatel Josef Wagner (*1907 - †8. 9. 1995 Pforzheim); studijní ředitel Albert Schickel (*1907 - †8. 4. 1995 Pforzheim); nemocniční sestra Maria Müller, roz. Schneider (*1907 - †8. 9. 1995 Pforzheim); stav. inženýr Richard Mertin (*1907 - †13. 12. 1995 Drochtersen); švec Fritz Reis (*1910 - †6. 10. 1983 Neukalen); architekt Richard Hortig (*1911 - †25. 11. 1996 Bauschheim); z č. 14 Josef Seidel (*1893 - †22. 1. 1978 Mnichov); 28 manželka železničáře Pauline Schmidt (*1888 - †7. 2. 1955 Schönebeck); 29 Marie Müller, roz. Schams (*1892 - †25. 12. 1972 Raboldshausen); 32 Alfred Köckert (*1901 - †7. 1. 1977 Groß-Bünsdorf); 42 Wenzel (*1944), Gerhard (Bad Tölz) a Rudolf Harbauer (Kolín n. R.); 43 Josef Röllich (*1901 - †20. 4. 1979 Heppenheim-Kirschhausen); 45 Elisabeth Laue (Weißenfels); 50 Sophie, roz. Wagner (*1908 - †8. 5. 1995 Wiesbaden) a Emil Röllich (*1905 - †18. 3. 1984 Wiesbaden); 54 hospodský Franz Mertin (dnes U Feška); 55 Ernst Fiedler (*23. 7. 1931); 60 Reinhold Kropol (*1911 - †16. 3. 1974 Pohlheim); 61 Wenzel Heller (*1899 - †24. 3. 1962 Wolfrathshausen), Erich Lauterbach (Stuttgart); 69 Sonja Helena Heller (*1908 - †31. 12. 1976 Ludwigslust); 70 Anna Müller, roz. Schmidt (*1887 - †3. 4. 1967 Herbrechtingen); 75 rolník Josef Seidel (*1903 - †25. 6. 1970 Pöcking); 79 Rudolf (*1924 - †?. 10. 1994 Eilenburg) a Franz Schmidt (*1929 - †30. 9. 1997 Siebeseheim); 90 Rudolf Krombholz (*1916 - †18. 5. 1997 Siebesheim); 112 Josef Lebeda (Neuss-Rhein); 122 Elfriede roz. Bendel (*1890 - †18. 8. 1978 Gustavsburg) a Wenzel Richter (*1893 - †5. 1. 1982 Rüsselsheim-Bauschheim), Ernst Borde (*1907 - †22. 4. 1995 Hainhausen-Rodgau), Melanie Garlt roz. Borde (Rodgau) atd. Správu zastával obecní úřad s archívem (1713 - 1945) - pamětní kniha (1713 - 1869), kronika (1883 - 1936) obecné školy (1883 - 1904), parcellní protokol M. Březno, Přerov (1920 - 39) - 'komisařským' starostou byl Josef Hampel (1939); posléze (1945 - 80) Místní národní výbor (1948 - 57 Akční výbor Národní fronty) - zápisy ze schůzí rady a pléna (1958 - 60, 1962 - 63); fungovala tu místní skupina NSDAP vedená Josefem Würdem (1938); organizace Komunistické strany Československa (1945 - 81); sbor dobrovolných hasičů (1945 - 69); jednotná zemědělské družstvo (1950 - 65) či TJ Sokol (1950 - 66). V neděli 2. 7. 1950 zde Svaz československo-sovětského přátelství nechal odemknout pomník s nápisem: *Z vděčnosti Rudé armádě SČSP v M. Březně 2. 7. 1950. Druhý artefakt se nachází na hřbitově, kde dvojazyčné hlásá: Vám poděkování a lásku Vám. Na paměť neznámým sovětským vojákům, našim osvoboditelům - 1945 občané Malého Března.*

- U silnice stojí obdélná kaple s 3bokým závěrem, nárožními pilastry, bočními elipsovými okny a pravohlým vchodem pod deskou se jménem stavebníka (Joannes Keckerk - 1704). V nízkém číhelném štítě prolomeno kruhové okno, nad ním postranní čučky. Státem chráněná kulturní památka byla opravena r. 1993. Foto: ing. Vladimír Horák (listopad 2009).

Publikaci *800 let Malého Března* vyd. (1988) MNV M. Březno. Nyní obce (541 obyv. - 26. 3. 2011) zahrnuje i základní sídelní jednotky **Leština** (*Leschtine*) a Vitín. Dobrovolný svazek obcí operující z velkobřezenské radnice byl pro rozmach ekonomiky, tradic ap. v úterý 16. 8. 2005 konstituován jako Mikroregion Velkobřezensko o 6ti

subjektech: **Homole u Panny** (*Hummel*), Malečov, M. Březno, Tašov, V. Březno a **Zubrnice** (*Saubernitz*).

Březno M a l é (něm. *Klein-Priesen*), ves t. při pravém bř. Labe, hejtm. a okres Ústí n. L. (10 km vých.), fara Svádov, škola, pošta Velké Březno, 2 mlýny, stanice rak. sev.-záp. dráhy, 49 d., 317 obyv. něm. (1880). - **Ottův slovník naučný**. *Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*. Čtvrtý díl. *Bianchi-Giovini - Bžunda*. - 1891. *Vydavatel a nakladatel J. Otto v Praze*.

Březno Malé 9 Č. 600 N. Při ústí Liškovského potoka (zvaného také Leština) do Labe pod Pohřební horou rozložilo se **Malé Březno**, připomínané už r. 1188. V údolí potoka leží pak vesnice **Leština** a **Zubrnice**. Liškovský potok přijímá v Leštině potok Homolský pramenící v lesích nedaleko vesnice **Staré Homoly** pod vrchem Zinkensteinem (684 m). Západně od této vesnice leží **Vitín** a dotek při břehu labském pod Pohřební horou na hranicích okresu děčínského viska **Přerov**. - Jaroslav František Urban (*2. 4. 1889 Vřeskovice u Přestic - †21. 7. 1960 Nepomuk) - *Severočeská historie* - Severočeské menšinové knihkupectví Jaroslav Sankot, Most (*Brix*), 1924.

Malé Březno (na pravém břehu Labe). Silniční nebo železn. trati podle Labe z Velkého Března (něm. *Klein-Priesen*), vyhlídka na prot. břeh na Sedmihorí nad Povrly. Obec leží při ústí Křížového potoka. Výlety z Malého Března. 1. Směrem k Vel. Březnu, překročivé trať, vystoupíme značkovanou cestou na její vyšší (Georg-Aussicht, Georghöhe, 255 m), cesta ¼hodinová. Odpočívadla, hezký pohled na Labe a protější Kozí vrch, dále na levém břehu Roztoky a na pravém hrad Trabenec. Objevují se zde sloupky čedičové, vodorovně kladené. - **České středohoří** - II. opravené vydání - Jaroslav Kránek (*17. 5. 1890 Třebenice [Trebütz] - †5. 9. 1964 Slaný [Schlan]) - nákl. KČST v Lounech [Laun] 1929, tiskem Ant. Štrömbacha v Lounech, Tř. legionářů.

M. Březno (Kl. Priesen), 280 ob. (40 Č.). Při ústí údolí Křížového potoka, jímž vede T. 113 k Úštěku. (str. 201)... Z M. Března na lze se dát přes S. Ležící U m r l č í h o r u (Lechenberg, 456 m) po m. zn. ostře stoupající cestou k Rz. (širý výhled). Odtud se sestupuje na V i t í n (Wittine 40 m). Sem přichází od Malého Března pohodlnější žl. značená cesta a ještě třetí žl. značená. Odtud dále vedou cesty: a) k Z. na U m r l č í h o r u, b) č. zn. cesta k SZ. na P ř e r o v (Pschira), na T. 110 (zastávka parníků)... - *Průvodce po Československé republice - I. část - Země česká - I. svazek - Praha, severní a severozápadní Čechy* - III. zcela přepracované vydání (str. 199) - nákladem „Orbis“ - Praha XII, Fochova 62 - Klub československých turistů (1936) - sestavil PhDr. Bohuslav Lázňovský (*29. 6. 1882 Rychnov nad Kněžnou [Reichenau an der Knieschna] - †11. 3. 1944).

Pozorujeme pásmo „Čtrnácti vrchů“ zakončené Kloučkem [Klutschken, Klutschkenberg] nad Malým Březnem, výše potom k Zubrnici vrch Lopáč [Lopatsch, 381 m] a Bobišť [Bobischt - Bobisch, 541 m]. Mezi nimi je tichá kotlina Nečtina [Natschin, Nacziessin]... František Pink (*3. 4. 1901 - †26. 10. 1982) - *Výlety Severočeským krajem - Severočeské krajské nakladatelství (Liberec [Reichenberg], 1961)*

Malé Březno, ves při ústí Lučního pot. * do Labe*. Lid. s t a v b y např. č. 1 z poč. min. stol. s barok. vjezdem, čp. 32 z r. 1830. ČSD 7 b, 7 k; ČSAD 04109, 04901, 04914; M 33. Okolí: Buková hora*, 5 km. - Dr. Josef Hürský (*9. 3. 1915 Vídeň - †5. 11. 1996 Praha) a mistr sportu Jaroslav Srba (*13. 4. 1929 - †2001 Ústí n. L.) - vedoucí autorského kolektivu - *České středohoří a Dolní Poohří - Turistický průvodce ČSSR - svazek 12 - Sportovní a turistické nakladatelství - Praha, 1962.*